

refereix a una cripta: «juraverunt testamentum verum esse, in *buata* que est subtus vetus palatium».

El mot *buada* és principalment català. Però va tenir algun ús en llengua d'oc, almenys a l'Edat Mitjana, on avui sembla haver-se perdut (almenys no figura en el *TdF* ni en el *PSW*), però n'hi ha alguns testimonis medievals, un d'ells que Rayn. (I, 267b) defineix «lieu vouëté» és en doc. de 1358 de la col·lecció Doat: «que y fason *buada* --- que sia feyta una *buada* vouta de teule ['teula'], lo qual teule de la *buada* pagaue la vila»; un altre (que és el que deu haver motivat la definició «souterrain vouëté» del *PDPF*) és de l'arxiu de la Catedral de Carcassona, i sembla de data semblant o poc més antiga: «far un sot --- en que està plantada la croz mäger, dins la *buada* on estan las reliquias» (cit. del *PSW*, s. v. *sot*); també n'hi ha algun topònim, Saint Jean-de-la-*Buade* en el terme de Tourbes prop de Pezenàs (Erau, església que ja se cita en el S. x, però sense el seu nom propi, *ecclesia Sii. Joannis* en un doc. de 990, *HistLgd.* v, 315).

No podem dubtar a identificar amb aquest mot arcaic, i rossellonès antic i modern, el mall. *buada*, que no han registrat els lexicògrafs fins a l'*AlcM*, puix que el seu significat és «cambreta situada part damunt el forn de pa i coberta de volta, dins la qual hi ha una gran calor i serveix per posar-hi el pa pastat», puix que el mot es pronuncia *buáda* tant a Manacor com a Palma, i puix que la grafia tradicional del cognom a Mallorca és amb *u* i no amb *o* (és conegut l'escriptor Nicolau *Buadas* nat a Palma l'any 1798, *JMBover*, *BiEscrBal.*, § 170).⁴ Ja hem vist més amunt que la *buada* del *Spill* de Castellbò, escrit naturalment amb *-u-*, és ja la *buada del forn*, com a Mallorca, l'any 1518.

Puix que el mot significa pertot una volta, cúpula, o una arcada de forma semblant, o bé una construcció coberta de volta, em sembla clar que tenim ací un mot de nissaga germànica, provinent del germ. *būan* 'construir', 'aixecar un habitatge', 'viure en un lloc'. El verb i els seus derivats és comú a totes les llengües germàniques, si bé en gòtic (com és d'esperar en una llengua el lèxic de la qual es coneix imperfectament) sembla que no s'ha documentat sinó *gabauan* 'aixecar un habitatge' («Wohnung aufschlagen»); però ultra l'a.-al. ant. i ags. *būan* 'viure en un lloc' i 'construir' (al. mod. *bauen*), el mot i la seva família apareixen ben documentats en les altres llengües germàniques més antigues: el b.-al. ant. *būan* (verb de forma fortafeble) 'viure, romandre' i *bū* 'construcció, habitança, casa' ja figuren en el *Heliand* (S. IX), l'esc. ant. *būa* 'viure' i transitivament 'armar, preparar' des de les sagues més antigues.⁵

Un derivat participial d'aquest verb, que tenim dret a atribuir a la llengua dels gots, hauria de tenir la forma **būwītha* en germànic occidental comú i encara probablement en francic (que és quasi idèntic al b.-al. ant. del *Heliand*) i en gòtic (ací **būwīthō* si era femení); en a.-al. ant. potser casualment només estan femeses les formes *gebuoda*, *gebiuwoda* «habitatí» (però és corrent allí que hi hagi el primitiu

al costat d'aquest tipus de derivació, p. ex. *stungeda* al costat de *gistungida*).⁶ Essent *-ITHA* la terminació germànica que corresponia per la seva funció, origen i significat a la ll. *-ATA*, és natural que el romànic primitiu de Catalunya i Septimània vagi llatinitzar **BU(W)ITHA* canviant-ho lleument en **BU(U)ATA*.

Les altres etimologies que fins ara s'havien proposat són insostenibles, les unes ja per raons fonètiques⁷ o formatives, les altres perquè no tenen cap base en el significat.⁸

És possible que el germanisme en qüestió vagi passar a alguns altres parlars romànics veïns del català en formes un poc diferents, que en part semblen acostar-se un poc més a la terminació germànica. Hi ha bon motiu per sospitar que tinguin el mateix origen certes formes francoprovençals que aplegà Wartburg, majorment trobant-se la forma savoiana *bwéde* «toit à porcs» i AltaSavoia *bwédè* «grande cage en osier où l'on fait couvrir les dindes», al costat de *bwāde* «étable à cochons» del parlar savoia d'Alberville; mentre que, en lionès antic i en alguns llocs veïns, aquest senit apareix en un diminutiu *buidon* (*FEW* I, 665 i *Rom.* LIII, 213-8),⁹ i hi ha un suís-fr. *buada* «étable à vaches». Potser doncs aquestes formes suposen una base amb *zETA* antic, que hauria romàs més semblant a l'ètimon germànic. I això podria ser també el nom del poble alt-arag. de *Buetas* (entre Fanlo i Aínsa).

Ara bé, això suggereix la conveniència de revisar l'etimologia del cast. *bóveda* [cast. ant. *bóvada* fi S. XIII, *bóveda* des de c. 1400] i del port. *abóbada* nom general de la 'volta o cúpula' en aquestes llengües, que fins ara s'ha explicat (com faig encara jo mateix en el *DCEC* I, 505) per un ll. vg. **vōlvīta*: això topava amb nombroses i greus objeccions fonètiques en castellà: a) la *o* s'hauria hagut de diftongar, b) s'hauria hagut de perdre la *-e-* postònica (cf. cast. *vuelto*, port. *volto*, *volta*), c) hauríem de trobar algun rastre de la *-l-* (cf. cast. *volver*), almenys en alguna de les formes portugueses i castellanes, i no pas la desaparició unànime que hi constatem des del S. XIII. Són masses excepcions al tractament normal per poder creure en aquesta etimologia, i de res no serveix pretextar un tractament «semiculte» en una forma que justament és estranya al llatí clàssic i merament suposada. Em decanto doncs a creure que ací tenim un altre representant del germ. **būwītha*, en el qual s'ha conservat la terminació i accentuació originària, amb una evolució fonètica normal en tot, amb una sola excepció: que ací, per influència del sinònim romànic **VOLTA* (o **VÖLVITA*), la *ū* germànica s'altera en *o*.

I el cat. *bòvila*?¹⁰ *AlcM* suposa que sigui pres del cast. *bóveda*. Des del punt de vista de la forma de l'edifici sembla que té raó, perquè en efecte aquest forn de rajoles de funcionament continu és com una gran volta de teulada aplanada i cònica, amb la xemeneia en el centre i al capdamunt. Són típiques del terme de la Fatarella (Terra Alta) les que allí anomenen *cabanes de bòbida*, construccions rústiques, grans